

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام ...) علیها) شهرستان یزد

عنوان:
اهمیت صله رحم از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما:
سرکار خانم رسولیان

پژوهشگر:
نجمه زارع

پاییز ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده:

صله ارحام پیرامون رفت آمد و ارتباط خویشاوندی اعم از نسبی و سببی است اما منظور از صله ای که انجام آن واجب و قطع آن حرام می باشد، هر خویشاوند نسبی است که به خویشی معروف بوده، اگر چه نسبت دوری داشته باشد و محرمیتی در میان نباشد.

صله رحم وظیفه والایی است که مورد سفارش حضرت رسول و ائمه اطهار (علیهم السلام) بوده است و ایشان خود از انجام دهندگان راستین این فریضه الهی بوده اند.

صله در لغت به معنای احسان، دوستی و ارتباط آمده و مراد از رحم خویشاوندان و بستگان میباشد. در اصطلاح صله رحم محبت و سلوک داشتن با خویشاوندان و نزدیکان است. بنابراین

خویشاوندان پدری و مادری را هر چند با واسطه باشد، شامل میشود و فرزندان و خویشاوندان آن ها را نیز در

برمیگیرد .

بدیهی است که خویشاوند هر قدر به انسان نزدیک تر باشد، وظیفه انسان در حفظ پیوند، شدیدتر و لازم تر است.

کلیدواژه : صله رحم، اهمیت، قطع رحم، آیات، روایات

مقدمه:

پیوند باخویشاوندان و نیکی به آنان به ویژه پدر و مادر، از راه های مهم رشد و تعالی [در همه زمینه ها] و تقرب به خدای سبحان است. که پس از ایمان به خدا از بافضیلت ترین اعمال دینی به شمار می آید و اجر و پاداش مادی و معنوی فراوانی دارد.

صله رحم نزد خدای سبحان چنان مهم است که آن را از جهت پاداش، سریع ترین عبادت قرار داده و افزون بر پاداش اخروی، پاداش دنیوی و زود هنگام برای آن مقرر داشته است. به گونه ای که خاندان گناهکار هم با رعایت صله رحم میان خود، دارایی آن ها فزونی می یابد و با نیکی به یک دیگر بر عمرشان افزوده می شود. قطع ارتباط باخویشاوندان هم نوعی پیمان شکنی با خدای سبحان به شمار می آید و آن چنان نزد خدا منفور است که از مصاحبت و همراهی با قاطع رحم (کسی که ارتباط با خویشان را قطع کند) نهی شده و خدای سبحان در سه جای قرآن او را لعن و نفرین کرده است.

درفقه نیز قطع رحم از گناهان بزرگ به شمار آمده، چنان که از عوامل سریع فنا و نابودی بشر معرفی شده است.

تعریف واژه صله رحم:

صله در لغت به معنای احسان، دوستی و ارتباط آمده و مراد از رحم خویشاوندان و بستگان میباشد. (عمید ،

۱۳۹۰) در اصطلاح صله رحم محبت و سلوک داشتن با خویشاوندان و نزدیکان است. (دهخدا، ۱۳۷۰)

در شرع مقدس اسلام و آیات و روایات، معنای خاصی برای رحم ذکر شده است. پس میتوان گفت: این کلمه نیز

سایر کلمات؛ حمل بر معنای عرفی متداول می شود؛ یعنی مطعلق نزدیکان و بستگان. بنابراین خویشاوندان

پدری و مادری را هر چند با واسطه باشد، شامل میشود و فرزندان و خویشاوندان آن ها را نیز در بر میگیرد.

عروة بن یزید از امام صادق درباره تفسیر آیه «والذین یصلون به آن یوصل: آنان که آن چه را خدا به پیوستن آن

فرمان داده، پیوند میدهد» (رعد، ۲۱) پرسید: آن حضرت پاسخ داد: مراد از کسانی که خداوند پیوستن به آنان

را فرمان داده ، خویشاوندان توست. (کلینی، ۱۳۶۵، ج ۲، ص ۱۵۶)

بنابر این، صله رحم ، پیوند با خویشاوندان می باشد، بدیهی است که خویشاوند هر قدر به انسان نزدیک تر باشد

، وظیفه انسان در حفظ پیوند ، شدیدتر و لازم تر است.

اهمیت صله رحم:

در اهمیت صله رحم همین بس که قرآن مجید قاطع رحم را مستحق لعن و نفرین می داند «فهل عسیتم إن

تولیتم إن تفسدوا فی الارض وتقطعوا ارحامکم اولئک الذین لعنهم الله فَأَصْمَهُم واعمی ابصارهم (محمد

، ۲۲ و ۲۳) آیا شما (منافقان) اگر از فرمان خدا و اطاعت قرآن روی بگردانید یا در زمین فساد کنید و قطع رحم

کنید باز هم امید (نجات) دارید. همین منافقان هستند که خدا آن ها را لعن کرده گوش و چشمانشان را

کروکور گردانیده است.

این همه تأکید بر صله رحم در قرآن مجید و ذکر ارحام پس از نام خداوند متعال کاشف از اهمیت صله رحم

در دین مقدس اسلام است و بیان کننده آن می باشد که ترک این واجب ، عواقب و سرانجام ناخوشایندی

در پی خواهد داشت.

ه) محرومیت از لطف الهی:

مردی خدمت امام صادق (علیه السلام) آمد و از نزدیکان و خویشان خود به آن حضرت شکایت نمود. حضرت به وی فرمود: خشم را فرو نشان و کارت را انجام ده عرض کرد: آنان آنچه را که می خواهند، می کنند و شما به من دستور فرو نشاندن خشم می دهید؟ امام (علیه السلام) فرمودند: آیا تو هم می خواهی مانند آنان باشی تا خداوند توجهی به شما نکند. (کلینی ۱۴۰۳ق، ج ۲، ص ۳۴۷)

نتیجه گیری:

دراهمیت صله رحم همین بس که خدای تعالی کسانی را که با خویشان خود قطع رابطه می کند، درسه جای قرآن مورد لعن و نفرین قرار داده است. از جمله می فرماید: «اگر از فرمان خدا روی گردان شوید، آیا جز این انتظار می رود که در زمین فساد کنید و قطع رحم نمایید؟ آن ها کسانی هستند که خداوند آنان را لعنت کرده است.»

این همه تأکید بر صله رحم در قرآن مجید و ذکر ارحام پس از نام خداوند متعال کاشف از اهمیت صله رحم در دین مقدس اسلام است و بیان کننده آن می باشد که ترک این واجب ، عواقب و سرانجام ناخوشایندی در پی خواهد داشت.

بهترین مرتبه صله رحم، رسیدگی جانی به خویشان است و آن درجایی است که جان یکی از بستگان در خطر باشد که در این صورت باید تاپای جان ایستاد و از خویشان و ندان خود _ در چارچوب اسلام و معیارهای مکتبی _ دفاع کرد، تا ضرر از او دفع شود.

فهرست منابع:

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

حر عاملی، محمد، وسائل الشیعه، مؤسسه آل البيت، چ اول، قم، ۱۴۰۹ ق.

جوادی آملی، عبدالله، تسنیم، تفسیر قرآن کریم، اسراء، ج اول، قم، ۱۳۷۸ ش.

دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، دانشگاه تهران، چ دوم، تهران، ۱۳۷۷ ش.

راوندی، قطب الدین، الفقیه، مکتب آیت ا... مرعشی نجفی، چ دوم، قم، ۱۴۰۵ ق.

صدوق، محمد، الأمالی، کتابخانه اسلامی، چ چهارم، تهران، ۱۳۶۲ ش.

_____، الخصال، انتشارات جامع المدرسین، چ دوم، قم، ۱۳۶۲ ش.

طبرسی، احمد، الاحتجاج، نشر مرتضی، چ اول، مشهد، ۱۴۰۳ ق.

عمید، حسن، فرهنگ عمید، ناشر امیرکبیر، تهران، ۱۳۹۰ ش.

کلینی، محمد، اصول کافی، دارالکتب اسلامی، چ چهارم، تهران، ۱۳۶۵ ش.

کوفی اهوازی، حسین، الزهد، چ دوم، بی جا، ۱۴۰۲ ق.

نوری، حسین، مستدرک الوسائل، مؤسسه آل البيت، چ اول، قم، ۱۴۰۸ ق.

نیشابوری، محمد، روضه الواعظین، شریف رضی، قم، بی تا.

